

Työtapaturmien määrä ja taajuus romahtivat kuntasektorilla

31

Tapaturmavakuutuskeskuksen
analyseja 7.5.2021

Työtaturmien määrä ja taajuus romahtivat kuntasektorilla

Työpaikkatapaturmien lukumäärät ja taajuudet laskivat kunta-alalla viime vuonna dramaattisesti. Työpaikkatapaturmien määrä putosi 17 % ja taajuus 24,2:stä 21,2:een. Merkittävin yksittäinen selittäjä muutosten takana on koronapandemia, jonka takia siirryttiin nopeasti etätöihin ja toteutettiin erilaisia poikkeusjärjestelyjä. Oppilaille sattuneet työpaikkatapaturmat ovat puolittuneet vuodesta 2016.

Teksti: Janne Sysi-Aho, Tapaturmavakuutuskeskus

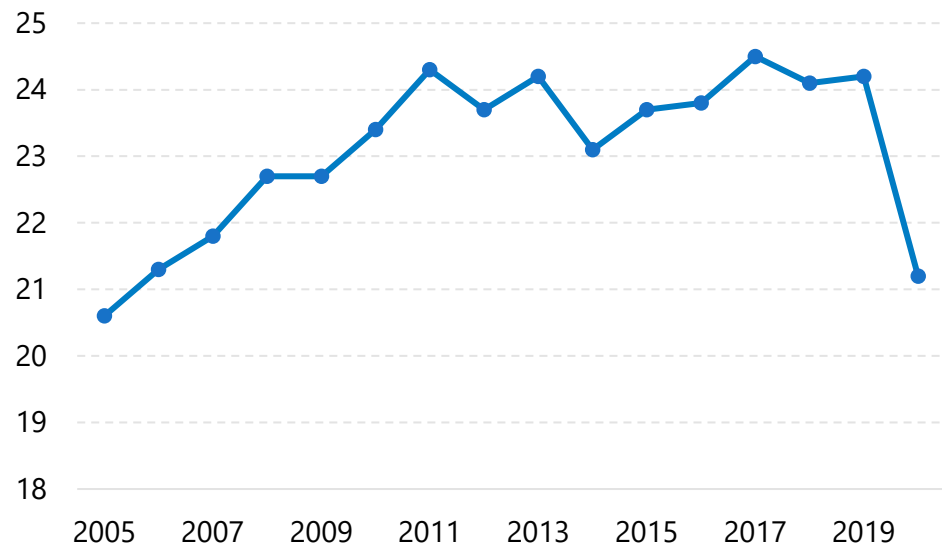
Johdanto

Tässä analyysissä tarkastellaan kuntasektorin työtaturmatilannetta ja sen kehitystä vuosina 2005-2020. Kuntasektorilla sattuu enemmän työpaikkatapaturmia kuin millään muulla toimialalla. Kuntasektorin työpaikkatapaturmien taajuus on silti keskitason alapuolella, koska kuntasektorilla tehdään paljon matalariskistä hallinto- ja toimistotyötä. Kuntasektorin työtaturmien tarkastelussa on kuitenkin havaittavissa ammattiryhmiä, joille laskettu työtaturmien taajuustaso on jopa kaikkien toimialojen keskimääräistä korkeampi. 2020 oli nopeiden ja suurten ennakoimattomien muutosten vuosi.

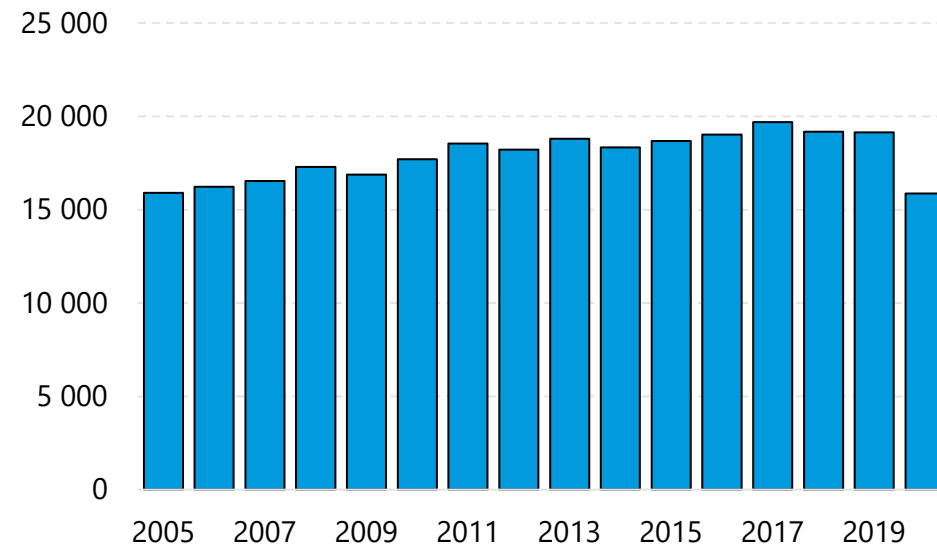
Työpaikkatapaturmien lukumäärä ja taajuus laskussa

Työtaturmien lukumäärä suhteutetaan tehdyn työn määrään laskemalla työpaikkatapaturmien taajuus eli se kertoo, kuinka monta työpaikkatapaturmaa sattuu miljoonaa tehtyä työtuntia kohden. Kuntasektorin töissä taajuus on ollut vakaa ja noussut aikavälillä 2005-2019 (kuva 1), mutta vuosi 2020 näyttää poikkeukselliselta. Palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuus putosi selvästi alemmaksi, tasolta 24,2 tasolle 21,2 kun sekä työpaikkatapaturmien lukumäärä putosi vuoden 2019 yhteensä 19138 tapaturmasta vuoden 2020 yhteensä 15875 tapaturmaan (kuva 2), että kuntasektorilla tehdyt työtunnit laskivat selvästi, n. 5,6 % (kuva 3).

Kuva 1. Palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuus kuntasektorilla (yksikkö: työpaikkatapaturmaa per miljoona tehtyä työtuntia)

Kuva 2. Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumäärät kuntasektorilla (yksikkö: työpaikkatapaturmien lukumäärä).

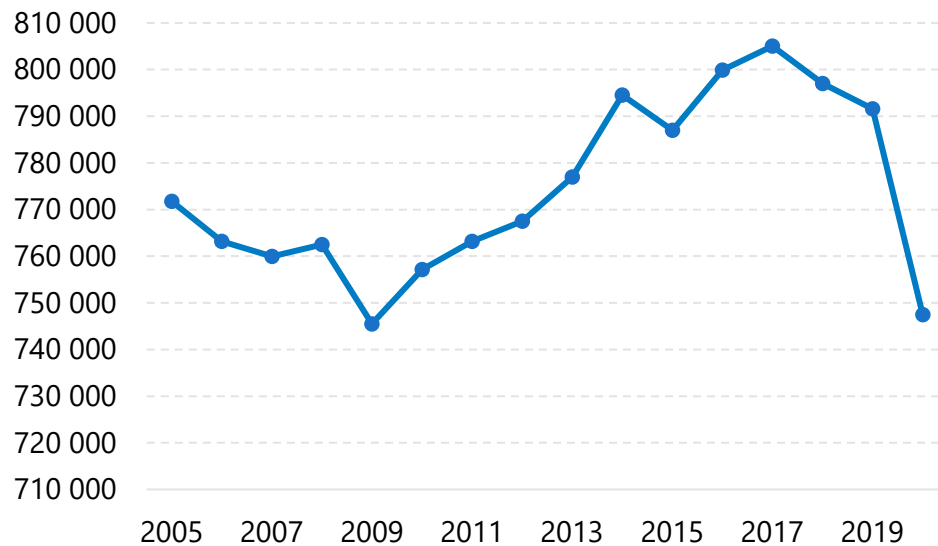
Graafin tietosisältö, kuva1:

2005: 20,6	2013: 24,2
2006: 21,3	2014: 23,1
2007: 21,8	2015: 23,7
2008: 22,7	2016: 23,8
2009: 22,7	2017: 24,5
2010: 23,4	2018: 24,1
2011: 24,3	2019: 24,2
2012: 23,7	2020: 21,2

Graafin tietosisältö, kuva2:

2005: 15 906	2013: 18 797
2006: 16 228	2014: 18 341
2007: 16 543	2015: 18 683
2008: 17 296	2016: 19 031
2009: 16 888	2017: 19 693
2010: 17 708	2018: 19 172
2011: 18 547	2019: 19 138
2012: 18 223	2020: 15 875

Kuva 3. Palkansaajien tekemät työtunnit kuntasektorilla
(yksikkö: 1000 tuntia).

Graafin tietosisältö, kuva3:

2005: 771 734	2013: 776 956
2006: 763 145	2014: 794 547
2007: 759 937	2015: 787 003
2008: 762 468	2016: 799 861
2009: 745 505	2017: 805 038
2010: 757 129	2018: 796 983
2011: 763 143	2019: 791 564
2012: 767 493	2020: 747 463

Työpaikkatapaturmien lukumäärän muutokseen vaikutti erityisesti liikkumiseen liittyvien tapaturmien määrän ja suhteellisen osuuden väheneminen. Muutoksen taustalla on todennäköisesti kaksi tekijää: työntekijöiden laajamittainen siirtyminen etätöihin sekä suotuisat keliolosuhteet, jolloin tapaturmavaaran aiheuttavia liukkaita kelejä oli tavanomaista vähemmän.

Kuntasektorin työpaikkatapaturmissa ja henkilöstörakenteessa on ollut verraten korkea keski-ikä. Osa työtuntien laskusta johtuu ehkä siitä, ettei epidemiatilanteen aikana eläkkeelle jääneiden tilalle ole palkattu yhtä paljota uutta työvoimaa.

Ammattiryhmäkohtaiset taajuudet

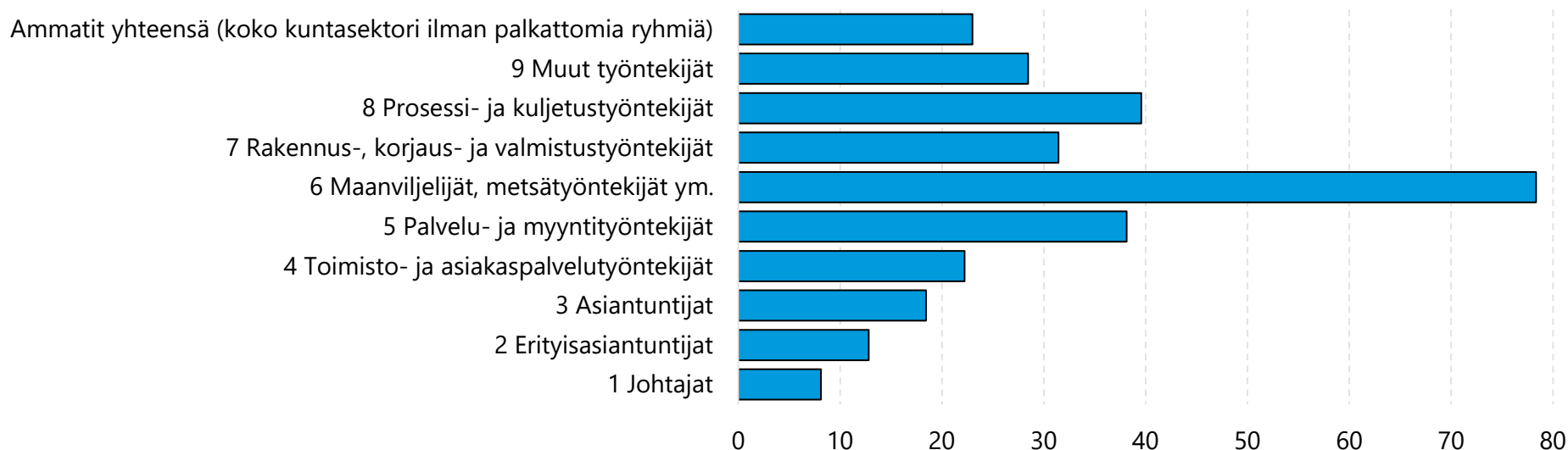
Kuntasektori on työtapaturmatilastossa siten jakamaton kokonaisuus, että sitä ei voida tarkentaa toimialan perusteella taajuuslaskentaa varten. Tarkempi taajuuslaskenta onnistuu kuitenkin ammattiteittain toimialaluokituksen päätasolla ja joillekin suuremmille ammattiryhmille myös tätä tarkemmalla tasolla. Tasoerot näkyvät selvästi: työpaikkatapaturmien taajuus oli alhaisin johtajilla ja erityisasiantuntijoilla, ja vähän korkeampi asiantuntijoilla sekä muilla toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöillä (kuva 4).

Suurimmat taajuusluvut olivat maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden pääammattiluokassa, mihin tilastoituvat maatalouslomittajien työtapaturmat. Toiseksi korkein tapaturmataajuustaso oli prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden pääammattiryhmässä, johon tilastoituvat erilaisten kulkuvälineiden kuljettajat sekä esimerkiksi lämmityskatti-

laiden hoitajia ja pesulatyöntekijöitä. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden taajuustaso oli kolmanneksi korkein. Tähän ryhmään kuuluvat mm. lähihoitajat, lastenhoitotyöntekijät, koulunkäyntiavustajat, kiinteistöhuollon työntekijät, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät sekä palomiehet. Muiden työntekijöiden pääryhmään tilastoituu paljon siivoojien ja avustavien työntekijöiden työpaikkatapaturmia, joista eniten avustavien keittiö- ja ruokatyöntekijöiden, mutta myös rakentamisen ja rahdinkäsittelyn avustavien työntekijöiden ja jakajien ja lähettien työtapaturmia.

Työtapaturmatilasto ja Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen työtuntiaineisto eivät välttämättä kohdistu samalla tavalla johtajien, erityisasiantuntijoiden, asiantuntijoiden ja toimistotyön ammattiluokkien osalta. Voi olla, ettei henkilöiltä itseltään kysytty ammattitieto ei ole sama kuin se, mihin ammattiryhmään henkilö on ilmoitettu vakuutuksen tietoihin, jotka näkyvät työtapaturma-aineistossa. Näin on saattanut olla ainakin vuoteen 2019 ja silloin tapahtuneeseen tulorekisterin käyttöönottoon asti. Todennäköisesti johtajien, erityisasiantuntijoiden ja asiantuntijoiden lasketut taajuudet näyttä-

Kuva 4. Kuntasektorin palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuudet jaksolla 2018-2020 pääammattiluokan mukaan (työpaikkatapaturmaa per miljoona tehtyä työtuntia).

Graafin tietosisältö, kuva3:

1. Johtajat: 8,1

2. Erityisasiantuntijat: 12,8

3. Asiantuntijat: 18,4

4. Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät: 22,2

5. Palvelu- ja myyntityöntekijät: 38,1

6. Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.: 78,3

7. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät: 31,4

8. Prosessi- ja kuljetustyöntekijät: 39,6

9. Muut työntekijät: 28,5

Ammatit yhteensä
(koko kuntasektori ilman
palkattomia ryhmiä): 23,0

vät hivenen liian alhaisilta ja vastaavasti toimistotyön pääammattiluokassa todellista korkeammalta. Pieniä johdon ja asiantuntijatyön ammattiryhmiä on vakuutuksen tiedoissa saatettu niputtaa toimistotyön koodille.

Tarkemmat taajuusluvut koko jaksolla 2018-2020 ammattiryhmittäin kuntasektorilla (työpaikkatapaturmaa per miljoona tehtyä työtuntia):

Työpaikkatapaturmat ovat erilaisia eri ammattiryhmillä

Tässä luvussa tarkastellaan eri ammattiryhmien työpaikkatapaturmia tarkemmin. Eri ammattiryhmien työpaikkatapaturmien jakaumissa näkyy suuria eroja (kuva 5). Eri ammattiryhmien työtatapaturmien ennaltaehkäisyn kohteet ovat varsin erilaisia.

Lähihoitajat, sairaanhoitajat ja kätilöt, muut terveydenhuollon asiantuntijat ja lääkärit

Terveydenhuollon ammattiryhmien kuntasektorilla sattui noin 6300 työpaikkatapaturmaa vuonna 2020. Näistä eniten, noin 3000 sattui lähihoitajille ja noin 2200 sairaanhoitajille tai kätilöille. Työsuoritukseltaan noin 6300:sta työpaikkatapaturmasta noin 2500 oli erilaisia liikkumistapaturmia ja noin 1150 liittyi käsivoimin nostamiseen. Noin 1000 työpaikkatapaturmaa liittyi esineiden käsittelyyn. Vahingoittumista edeltänyt poikkeamatilanne oli noin 1100 työpaikkatapaturmassa väkivalta. Noin 5500 työpaikkatapaturmista sattui naisille. Yleisin loukkaantunut kehonosa oli sormet (noin 19 % työpaikkatapaturmista), selän alueen vahingoittumisia oli noin 14 %.

Lastenhoitajat ja koulunkäyntiavustajat

Lastenhoitajille ja koulunkäyntiavustajille sattui kuntasektorilla vuonna 2020 yhteensä noin 2300 työpaikkatapaturmaa, näistä noin 1600 lastenhoitotyöntekijöille ja noin 700 koulunkäyntiavustajille. Noin 93 % työpaikkatapaturmista sattui naisille. Liikkumistapatur-

mien osuus oli noin 60 %. Yleisin poikkeama työpaikkatapaturmissa oli kaatuminen, liukastuminen, tai kompastuminen, yhteensä noin 36 % työpaikkatapaturmista. Noin 19 % työpaikkatapaturmista oli vahingoittumistavaltaan erilaisien potkujen, lyöntien tai puremisen seurausta.

Opettajat

Lastentarhan, peruskoulun, lukion ja ammattikoulun opettajille sattui vuonna 2020 noin 1800 työpaikkatapaturmaa. Näistä suurin osa sattui peruskoulun alaluokkien opettajille (noin 34 %) ja lastentarhan opettajille (noin 26 %). Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajien osuus oli noin 16 % ja erityisopettajien noin 11 %. Erilaisia liikkumiseen liittyviä työpaikkatapaturmia sattui noin 1100, esineiden käsittelyyn liittyviä noin 200 ja samoin paikallaan olemiseen noin 200. Yleisimmin opettajilla loukkaantui alaraajat, jalkojen alueen vahingoittumisten osuus oli noin 33 %.

Siivoajat, kiinteistöhuollon ja siivoustyön työntekijät ja esimiehet

Siivouksen ja kiinteistöhuollon ammattiryhmien kuntasektorin palkansaajille sattui vuonna 2020 noin 1200 työpaikkatapaturmaa, joista siivoojille noin 51 % ja kiinteistöhuollon työntekijöille ja esimiehille noin 49 %. Loukkaantuneiden ikäjakauma painottui vanhempiin ikäluokkiin; työpaikkatapaturmista noin 71 % sattui yli 45-vuotiaille.

Vahingot sattuivat julkisella paikalla (noin 20 %), hoitolaitoksissa (noin 18 %) sekä oppilaitoksissa ja päiväkodeissa (noin 14 %). Työpaikkatapaturmissa loukkaantuneista noin 58 % oli naisia. Työsuoritus tapaturman sattumishetkellä oli yleisimmin henkilön liikkuminen (noin 35 %), esineiden käsitteleminen (noin 23 %) tai taakan käsivoimin siirtäminen (noin 17 %). Vahingoittumistavaltaan yleisimpiä olivat iskeytymiset pintaa vasten (noin 31 %), äkillinen kuormittuminen (noin 17 %), leikkaavan tai terävän esineen aiheuttamat (noin 15 %) ja liikkuvan aiheuttajan osumat tai niihin törmääminen (noin 12 %).

Sosiaalialan erityisasiantuntijat, lainopilliset erityisasiantuntijat sekä kulttuurialan ammatit

Vuonna 2020 kuntasektorilla työpaikkatapaturmia sattui yhteensä noin 300 erilaisille erityisasiantuntijoille, jotka työskentelivät sosiaalialan ammattiteissa, kirjaston-, arkistojen tai museoiden töissä, taideammattiteissa tai lainopillisina erityisasiantuntijoina. Valtaosa työpaikkatapaturmista näissä ammattiteissa sattui sosiaalityön erityisasiantuntijoille (noin 71 %). Yleisin työsuoritus työpaikkatapaturman sattuessa oli henkilön liikkuminen (noin 55 %), ja esineiden käsitteleminen (noin 9 %). Väkivaltatilanteiden osuus oli noin 20 %. Työpaikkatapaturmissa loukkaantuneista noin 80 % oli naisia. Eniten työpaikkatapaturmia sattui hoitolaitosympäristöissä (noin 29 %), julkisessa työympäristössä (noin 16 %) tai oppilaitoksissa ja päiväkodeissa (noin 10 %).

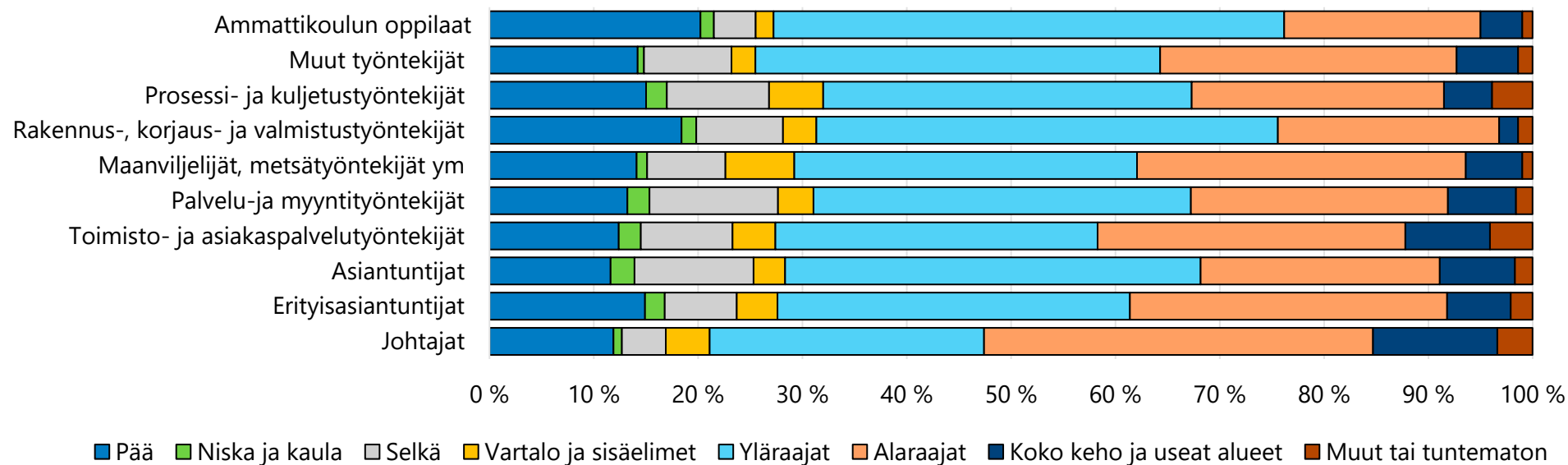
Maatalouslomittajat ja metsäyöntekijät

Kuntasektorilla alkutuotannon pääammattiryhmään tilastoitui yhteensä noin 600 työpaikkatapaturmaa vuonna 2020. Näistä noin 400 sattui eläinten kasvattajille ja noin 150 pelto- ja puutarhaviljelyn ammattikoodeilla, sekä noin 30 metsäyöntekijöille. Näistä työympäristönä noin 43 % oli karjankasvatuksen työympäristössä, noin 16 % julkisessa työympäristössä ja erilaisilla työmailla yhteensä noin 10 %. Työpaikkatapaturmista noin 51 % sattui yli 50-vuotiaille. Vahingoittumistavaltaan noin 26 % oli kaatumisia ja putoamisia ja noin 22 % oli eläinten tai ihmisten aiheuttamia sekä noin 12 % äkillisiä kuormittumisia. Työpaikkatapaturmista noin 37 % liittyi henkilön liikkumiseen, noin 18 % esineiden käsittelemiseen ja noin 9 % käsivoimin nostamiseen sekä noin 9 % käsikäyttöisillä työkaluilla työskentelemiseen. Työpaikkatapaturmissa loukkaantui noin 33 % osuudella yläraajat ja noin 32 % alaraajat, pään alueen loukkaantumisten osuus oli yhteensä noin 14 %. Yleisin työpaikkatapaturman taustalla vahingoittumistapaan liittyvä aiheuttaja oli ihmiset, eläimet tai kasvit (noin 34 %) tai kulkuväylät ja alustat (noin 25 %).

Kuntasektorin oppilastapaturmissa lukumäärät ovat puolittuneet nopeasti

Kuntasektorin palkattomien ryhmien työpaikkatapaturmia sattui vuonna 2020 yhteensä noin tuhat, joista noin 900 ammattikoulujen oppilaille ja noin 100 muille koululaisille ja harjoittelijoille. Vielä vuonna 2016 vastaavia työtapaturmia tilastoitiin 2034. Oppilaille sattuneista työpaikkatapaturmista ei saada työtuntitietoja, joten taajuuslaskenta ei onnistu.

Kuva 5. Kuntasektorin työpaikkatapaturmat vuonna 2020 kehonosan mukaan pääammattiluokissa. (%)

Graafin tietosisältö, kuva5:

	Pää	Niska ja kaula	Selkä	Vartalo ja sisäelimet	Yläraajat	Alaraajat	Koko keho ja useat alueet	Muut tai tuntematon
Johtajat	12	1	4	4	26	37	12	3
Erityisasiantuntijat	15	2	7	4	34	30	6	2
Asiantuntijat	12	2	11	3	40	23	7	2
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	12	2	9	4	31	30	8	4
Palvelu- ja myyntityöntekijät	13	2	12	3	36	25	7	2
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym	14	1	8	7	33	32	5	1
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	18	1	8	3	44	21	2	1
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	15	2	10	5	35	24	5	4
Muut työntekijät	14	1	8	2	39	28	6	1
ammattikoulun oppilaat	20	1	4	2	49	19	4	1

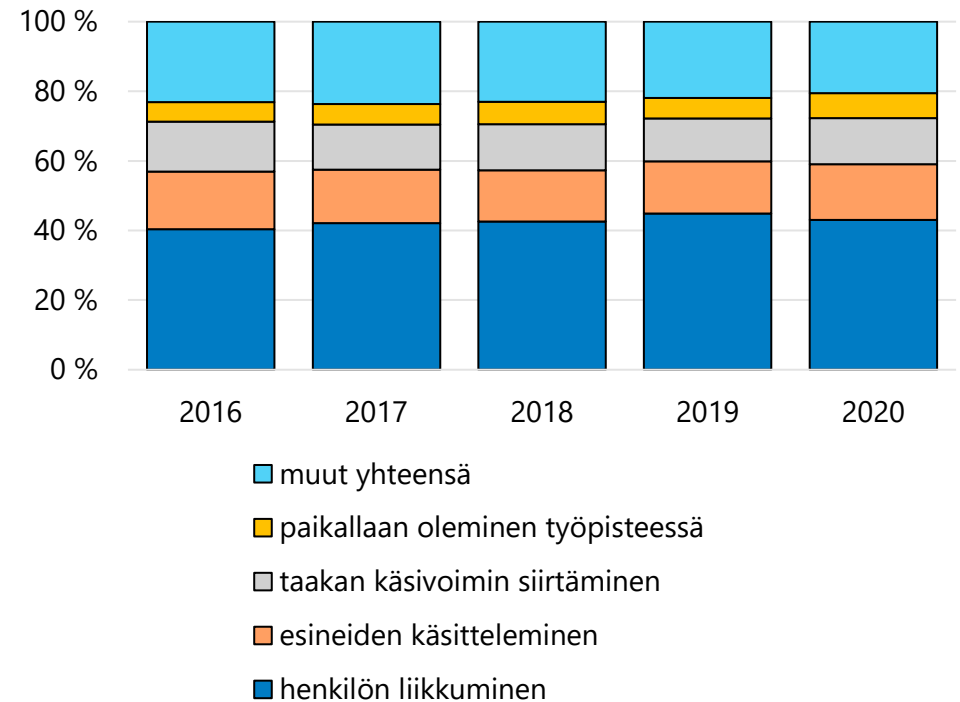
Ammattikoulun oppilaille sattuneista työtapaturmista noin 260 sattui esineiden käsittelyssä sekä noin 180 liikkumisen yhteydessä sekä myös noin 180 käsikäyttöisillä työkaluilla työskennellessä. Yleisimmin oppilaille vahingoittuivat sormet ja silmät. Suurin osa oppilaiden ja opiskelijoiden työtapaturmista tilastoituu kuntasektorille, mutta vastaavanlaista oppilaiden tapaturmien vähenemistä tapahtui myös muilla päätoimialoilla. Ammatillisen koulutuksen puolella oli reformiuudistus, siirtymä työssä oppimisessa koulutus-sopimukseen, jolloin työpaikan rooli kasvaa. Lisäksi koulutussisäl- löissä esim. rakennusalan opetuksessa on korostettu työturvalli- suutta (ml. työturvallisuuskortti).

Vuonna 2020 etätöihin siirtyivät ne, joille se oli mahdollista

Vuoden 2020 kevättalvella koronapandemian vaikutukset tuntuivat nopeasti kuntasektorin töissä. Osa töistä siirryttiin tekemään etä- töinä ja osassa töitä tehtiin muita järjestelyitä ja suojaustoimia. Etätöitä otettiin vahvojen suositusten mukaisesti nopeasti käyttöön niissäkin organisaatioissa, joissa ne olivat aiemmin hyvin rajoitet- tuja.

Hoitotöissä moni pelkäsi terveytensä puolesta: vuoden 2020 Kunta10-kyselyssä tuli esiin, että eniten työkuormitusta oli koronan vuoksi toisiin tehtäviin siirretyillä sairaanhoitajilla ja terveydenhoita- jilla. Opetuksessa eri oppilaitosasteilla oli vuoden 2020 aikana lähi- ja etäopetusjaksoja eri ikäryhmille sekä erityisryhmille. Päivähoi- dossa keväällä hoidettavien lasten määrä väheni, mutta myös

Kuva 6. Palkansaajien työpaikkatapaturmien jakaumat kuntasektorilla työsuorituksen mukaan (%).

Graafin tietosisältö, kuva5:

Työsuoritus	2016	2017	2018	2019	2020
henkilön liikkuminen	40,4	42,1	42,6	44,9	43
esineiden käsitteleminen	16,5	15,4	14,7	15	16
taakan käsivoimin siirtäminen	14,4	12,9	13,2	12,4	13,3
paikallaan oleminen työpisteessä	5,6	5,9	6,5	5,9	7,2
muut yhteensä	23,1	23,7	23	21,9	20,5

ryhmäkoot pienenivät ja monessa perheessä lapset jäivät kotiin.

Kunnat tuottivat peruspalveluita myös pandemian aikana, mutta on todennäköistä, että toimintoja on organisoitu uudelleen ja useassa yksikössä vähemmän kiireellisiksi määritellyjä töitä on siirretty jonoon. Terveystieteiden haasteet olivat huomattavia ja virukselta suojautumisesta ja suojaamien riittävydestä oli aluksi epävarmuutta.

Työtapaturmatilaston näkökulmasta pandemia laski erityisesti työmatkatapaturmien lukumääriä. Myös suhteessa tehtyihin työtunteihin tapaturmat vähenivät. Monessa työyhteisössä etätöiden käytännöt muuttivat muotoja ja vakiintuivat. Etätöiden suunnitelmallisuus ja johtaminen voivat olla kuntasektorilla keskiössä myös tulevana vuosina. Myös asiakkaita voitiin tavata etäyhteyksin. Työn tekemisen tavat ovat koronapandemian yhteydessä muutoksessa ja muuttuvat varmaankin yhä, muutoinkin kuin varsinaisen etätöiden osalta.

Muutoksen myötä myös työpaikkatapaturmien jakaumat muuttuvat (kuva 6). Kuntasektorin tilastot ovat tähän asti olleet suhteellisen vakaita, mutta nyt odotettavissa on, että muutoksia näkyy totuttua enemmän. Kunta-alan työntekijöiden ikäprofiili muuttuu nopeasti. Tästä seuraa iso kulttuurin muutos. Tällainen iso muutos on myös merkittävä haaste työturvallisuuden hallinnalle.

Lisätietoja: Janne Sysi-Aho, janne.sysi-aho@tvk.fi

Tapaturmavakuutuskeskus, TVK

Tässä analyysiraportissa esitetään analyysin laatijoiden näkemys aiheesta.

Analyyysi on laadittu huhti-toukokuun vaihteessa 2021.

Tapaturmavakuutuskeskus TVK, Itämerenkatu 11-13, 00180 Helsinki